

ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіка України нерозривно пов'язана з інтеграційними процесами в європейський економічний простір, який вимагає функціонування ефективної та прозорої системи оподаткування.

Створення стабільної податкової системи можливе лише при умові функціонування ефективного адміністрування податків та зборів, яке вплине на основне джерело доходів держави та управління ринковою економікою, адже податки - це основне джерело доходів держави. Фіскальна та стимулююча ефективність податків значною мірою залежить від рішень та діяльності органів контролюючих органів з питань оподаткування, на які покладено завдання забезпечення доходів бюджету. Тобто на податкові важелі акумуляції державних доходів та стимулювання економічної активності досить жорстко накладаються обмеження організаційно-управлінськими аспектами оподаткування - адмініструванням податків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика адміністрування податків є актуальною і широко висвітлюється у науковій літературі. Проблеми адміністрування податків та процесам управління податковою системою, зокрема у частині організації податкового адміністрування, перебувають у полі зору провідних українських учених-фінансистів. Вагомий внесок у дослідженні цієї проблеми зробили: В. Мельник, В. Андрущенко, А. Крисоватий, В. Луніна, В. Опарін, В. Федосова, Е.Проскура. Однак, дискусійність багатьох теоретичних положень щодо системи адміністрування податків, підвищення її результативності та ефективності вимагає подальшого вирішення цієї проблеми.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в обґрунтуванні теоретичних засад функціонування елементів системи адміністрування податків та особливостей її впровадження в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відомо, що адміністрування податків і зборів є однією з найважливіших ознак держави та необхідною умовою її існування. Адміністрування (від англ. "administration") означає управління, організація, виконання, здійснення, нагляд (контроль); у широкому розумінні, це - організаційно-розпорядча діяльність керівників і органів управління, що здійснюється шляхом наказів і розпоряджень [1]. Існують різні види адміністрування у фінансовій та економічній сферах.

Серед сучасних економістів відсутнє єдине розуміння цього терміна. Зазвичай воно визначається як діяльність податкових органів (відповідно до їхніх прав і повноважень, гарантованих законодавством) під час здійснення податкового контролю за своєчасністю, повнотою і правильністю сплати податкових платежів юридичними та фізичними особами. Існує широкий арсенал думок щодо визначення категорії "податкове адміністрування податків" який вказує на те, що наукова полеміка навколо соціально-економічної природи і призначення його ще далеко не завершена.

В.Л. Андрущенко вважає, що податкове адміністрування – це основна функція управління, яка включає в себе планування, організацію, керівництво, облік і контроль [2]. Ми погоджуємось з тим, що адміністрування – це управлінська діяльність і йому властиві всі етапи управління, проте дане трактування сутності адміністрування потребує уточнення, які саме дії включає в себе адміністрування в розрізі функцій управління.

В.М. Мельник вважає, що адміністрування податків – це управлінська діяльність органів державної виконавчої влади, яка пов'язана з організацією процесу оподаткування, засновується на державних законодавчих і нормативних актах та використовує соціально

зумовлені і сприйняті правила [3]. Ми не погоджуємось з таким трактуванням сутності адміністрування, оскільки цей процес не завжди ґрунтується на соціальному сприйнятті. Про однозначне соціальне сприйняття можна говорити тільки при високому рівні податкової культури в країні, як з боку платників, так і з боку держави.

Е.П. Проскура вважає, що податкове адміністрування – це нормативно регламентована організаційно-розпорядча діяльність повноважних державних органів у сфері управління процесами оподаткування з метою забезпечення виконання вимог податкового законодавства учасниками податкових відносин [4].

Таким чином, узагальнивши наявні підходи до визначення сутності адміністрування податків, вважаємо, що податкове адміністрування податків являє собою комплекс правових, економічних і фінансових заходів держави для формування системи оподаткування, забезпечення своєчасної і повної сплати податків і зборів з метою задоволення фінансових потреб суспільства в цілому, а також розвитку економіки країни шляхом перерозподілу фінансових ресурсів.

Отже, під податковим адмініструванням слід розуміти сукупність норм (правил), методів, засобів і дій, за допомогою яких спеціально уповноважені органи держави здійснюють управлінську діяльність у податковій сфері, спрямовану на контроль за дотриманням законодавства про податки та збори (обов'язкові платежі), за правильністю нарахування, повнотою і своєчасністю внесення у відповідні бюджети податків і зборів, а у випадках, передбачених законами України, - за правильністю нарахування, повнотою та своєчасністю надходжень у відповідний бюджет інших обов'язкових платежів та притягнення до відповідальності порушників податкового законодавства.

Адмініструванню податків і зборів присвячений розділ II ПКУ, який визначає порядок адміністрування податків і зборів, а також порядок контролю за дотриманням вимог податкового і іншого законодавства у випадках, коли здійснення такого контролю покладене на контролюючі органи .

Згідно статті 14.1.1 ПКУ адміністрування податків, зборів, митних платежів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі - єдиний внесок) та інших платежів відповідно до законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи (далі - податків, зборів, платежів) - це сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом [5].

Отже, у процесі адміністрування можна виділити такі напрями робіт: розробка основних положень податкової системи та системи оподаткування, обґрунтування та розробка заходів податкової політики, проведення роз'яснювальної роботи серед платників податків організацію нарахування, сплати податків, узгодження податкових зобов'язань; здійснення контрольної-перевірочної роботи, впровадження заходів відповідальності за порушення у сфері податкового законодавства.

Реалізація адміністрування податків в Україні здійснюється здійснюється за допомогою системи адміністрування, яка являє собою досить складну систему впливу на різні сторони податкової діяльності окремих суб'єктів. Основним вектором цього впливу є взаємовідносини держави, яка здійснює податкову політику, із суб'єктами господарювання, що її реалізують.

Таким чином, можемо вважати, що система адміністрування податків - це сукупність окремих елементів адміністрування, які пов'язанні між собою, регламентуються правовим забезпеченням та функціонують за допомогою відповідного апарату управління.

Структура системи адміністрування податків досить складна. До неї належать різні

елементи, що відповідають різноманітності податкових відносин. Структуру системи адміністрування податків відображають взаємопов'язані елементи (рис. 1): інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів, організація діяльності контролюючих органів, здійснення контролю контролюючими органами

Кожний елемент системи адміністрування є складовою єдиного цілого. Разом з тим вони функціонують відносно самостійно. Ця обставина зумовлює необхідність постійного узгодження складових системи адміністрування.

Рис. 1. Система адміністрування в Україні [розробка автора]

Однією з важливих проблем системи адміністрування є визначення кола суб'єктів та об'єктів адміністрування, оскільки від цього залежить ефективність податкового адміністрування в цілому.

Вважається, що суб'єктами податкових правовідносин можуть бути: адміністративно-територіальні утворення (держава, адміністративно-територіальні одиниці), колективні суб'єкти (органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації) та індивідуальні суб'єкти (громадяни, підприємці - фізичні особи). На сьогодні безпосередньо в адмініструванні податків в Україні задіяні органи Державної фіскальної служби.

Однак суб'єктами податкового адміністрування можуть бути не лише державні органи, але й юридичні та фізичні особи, які у визначених законом випадках виступають не лише як платники податків, а ще як податкові агенти, що забезпечують окремі процедури податкового адміністрування.

Об'єктом податкового адміністрування є податкові надходження (у вигляді податків, зборів, інших обов'язкові платежів) до бюджетів усіх рівнів

Слід зазначити, що ефективність системи адміністрування будь-яким залежить від оптимальності структури задіяних суб'єктів. Саме цей чинник справляє вирішальний вплив на швидкість прийняття рішень, їх адекватність конкретній ситуації та потребам, оперативність впровадження в практику діяльності, результативність дії, вартість обслуговування процесу тощо.

Правове забезпечення функціонування системи адміністрування включає Конституцію України, Податковий кодекс, Митний кодекс України та інші нормативно-правові акти, які регламентують відносини пов'язанні з оподаткуванням. Залучення юридичних норм дає змогу встановити єдині правила організації податкових зв'язків, захистити економічні інтереси платників податків, проводити єдину політику у сфері податків, забезпечити податкову дисципліну.

Серед чинників що справляють вплив на ефективність системи адміністрування податків та зборів, слід виділяти урегульованість питань взаємовідносин з платниками, обґрунтованість методики адміністрування податків та її адекватність економічним процесам, оптимальність структури органів, що адмініструють податки, тощо. Слід відмітити що ефективна система адміністрування податків в Україні повинна забезпечувати наступні умови:

- спрощує для платників адміністративні процедури в оподаткуванні;
- спрямована на захист законних прав та інтересів платників податків;
- забезпечує дотримання вимог податкового законодавства усіма учасниками податкових відносин.

Таким чином, з метою покращення функціонування системи адміністрування податків та зборів, на наш погляд, необхідно вжити наступні заходи, спрямовані на: скорочення видів перевірок та терміну їх проведення; скорочення тривалості перевірок та строків їх продовження; удосконалення норм щодо подання звітності; скасування деяких необґрунтованих прав податкових органів; встановлення обов'язку контролюючого органу сповістити платнику податків про виявлення помилково та (або) надміру сплаченої суми грошового зобов'язання та інші.

Прийняття запропонованих змін до чинного Податкового кодексу України дозволить значно спростити питання адміністрування податкових платежів, надасть можливість бізнесу більш якісно адаптуватися до нових умов ведення господарської діяльності, забезпечить скорочення податкових перевірок, що в свою чергу дозволить бізнесу вільно розвиватися та створювати нові робочі місця.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, порядок системи адміністрування податків поступово змінюється. Але спостерігаються як позитивні, так і негативні зміни. Істотним кроком у вдосконаленні податкового адміністрування може стати постійний діалог законодавчої і виконавчої влади з платником податків. У цілому впровадження таких змін у порядку адміністрування податків означатиме додатковий потужний поштовх щодо підвищення фіскальної та регульовальної ефективності податкової системи, а відтак акумулювання податкових надходжень до державного бюджету

Анотація

У статті досліджено сутність податкового адміністрування податків, розкрито елементи системи податкового адміністрування, запропоновано заходи щодо підвищення ефективності її функціонування.

Ключові слова: податки, податкове адміністрування, система адміністрування,

податкові надходження, платники податків.

Аннотация

В статье исследована сущность налогового администрирования налогов, раскрыты элементы системы налогового администрирования, предложены меры по повышению эффективности ее функционирования.

Ключевые слова: налоги, налоговое администрирование, система администрирования, налоговые поступления, налогоплательщики.

Annotation

This article explores the nature of tax administration tax disclosed elements of the tax administration proposed measures to improve its functioning.

Keywords: taxes, tax administration, system administration, tax revenues, taxpayers.

Список використаних джерел:

1. Калінеску Т.В. Адміністрування податків [текст] Навч. посіб./ Т.В.Калінеску, В.О.Корецька-Гармаш, В.В.Демидович. – К: “Центр учбової літератури”, 2013. – 290 с.
2. Андрущенко В. Л. Фінансове адміністрування як наука і мистецтво / В. Л. Андрущенко // Фінанси України. - 2003. - № 6. - С. 27-35.
3. Мельник В.М. Оподаткування: наукове обґрунтування та організація процесу [текст] Монографія. / В.М. Мельник. - К.: Комп'ютерпрес, 2006. – 278 с.
4. Проскура Е.П. Методологічні засади податкового адміністрування / Е.П. Проскура, Капустян Е.М. // Актуальні проблеми економіки. – 2012.- № 10 (136).- С. 195-201.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/2755-17>